

Základy pěstitelství a chovatelství

DOMÁCÍ DRŮBEŽ

3. blok přednášek

Ing. et Ing. Martina Sodomková
Katedra biologie a ekologie | budova T | kancelář T-2006
martina.sodomkova@tul.cz | +420 485 354 008

Exkurze

1) 11.4.2024 - SŠ hospodářská a lesnická

- 10:30 odjezd od budovy T
- 11:30 – 15:00 program exkurze
- 16:00/17:00 příjezd před budovu T

2) 25.4.2024 – zemědělský podnik Dolní Oldřiš

- 10:30 odjezd od budovy T
- 11:30-15:00 program exkurze
- 16:00/17:00 příjezd před budovu T

3) 9.5.2024 – Semilsko

- 10:30 odjezd od budovy T
- 11:30-15:00 program exkurze
- 16:00/17:00 příjezd před budovu T

Domácí hospodářská zvířata

Domácí hospodářská zvířata

- hospodářské zvíře je zvíře, u kterého se sleduje **přímý hospodářský užitek**
- mezi domácí (domestikovaná) zvířata patří:
 - 1) **druhy chované pro hospodářský užitek**
 - 2) **zvířata chovaná jako domácí mazlíčci a společníci**

Nejčastější komodita

1) *maso*

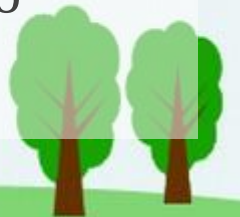
- skot, prasata, drůbež (kuřata, krůty, kachny, pižmovky, husy) a ovce
- minoritní význam mají kozy, králíci, perličky, holubi a jelenovití

2) *mléko*

- skot (méně ovce a kozy)
- jinde v Evropě (a především v Asii) je pro mléko chován také kůň domácí, buvol domácí, velbloud jednohrbý a dvouhrbý, jak a sob

3) *vejce*

- výhradně slepice
- minoritní význam mají perličky a japonské křepelky, případně holubi a pštrosi
- kachní vejce jsou oblíbená v Číně a Jihovýchodní Asii, ale v Evropě se obvykle nekonzumují, neboť mohou představovat zdravotní riziko
- vejce hus a krůt se nekonzumují

Nejčastější komodita (pokračování)

4) *vlna*

- v ČR výhradně ovce
- dílčí význam mají králíci a srstnatá plemena koz
- v Asii poskytují vlnu také velbloudi a jaci, v Jižní Americe lama alpaka

5) *kůže*

- skot, prasata, koně, ovce, kozy, ale také krokodýli a aligátoři, chovaní na specializovaných farmách
- pro kůži, maso a pro farmaceutické účely se chovají hlavně v Asii i někteří hadi a ještěři

Nejčastější komodita (pokračování)

6. *tuk (sádlo nebo lůj)*

- prasata, ovce, skot, někteří ptáci (husa, kachna)
- využívá se i máslo, získávané z mléka a lanolin z ovčí vlny

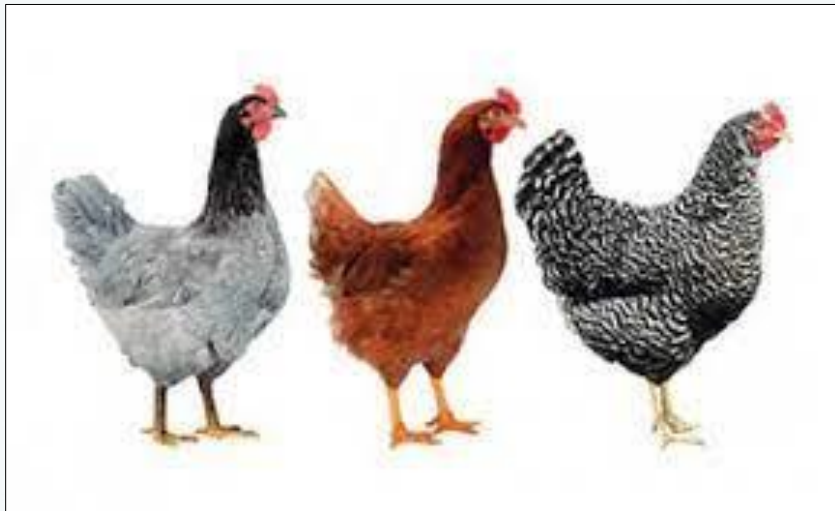
7. *kožešina*

- celosvětově na ústupu
- nejvíce se vyžívají kožešiny domácích ovcí, králíků a koz
- dílčí význam mají též nutrie, lišky obecné a polární (i jejich barevné variety), norci američtí, činčily nebo mývalové
- dosud jsou také pro kožešinu využívání domácí psi a kočky

Domácí drůbež

- rozlišujeme:
- *hrabavá drůbež* (kur domácí, krůty)
- *vodní drůbež* (kachny a husy)

hrabavá drůbež

vodní drůbež

Domácí drůbež

• *Slepičí trus*

- kuřinec, kuřina, slepičinec či slepičák
- nejvyšší kvalita přírodního hnojiva, pro svou kvalitu i prodáváno a distribuováno

SLEPIČÁŘ.cz

ZAVÁŽÍME AŽ K VÁM
NA DVOREK

Domácí drůbež

- kur domácí se chová hlavně kvůli produkci kuřecího masa a pro vejce
- kohouti jsou zbarvenější než slepice – **pohlavní dimorfismus**
- kurové mají různé barvy opeření, které záleží na plemeni
- mají krátký zobák uzpůsobený k zobání potravy
- vzrostlí jedinci mají na hlavě kožní výrůstky, které mohou mít v závislosti na plemeni různé barvy a tvary a které představují důležitý rozpoznávací znak jednotlivých plemen
- volně visící záhyby kůže na krku zvířete se nazývají **krčními laloky**
- masitý kožní výrůstek na hlavě je **hřeben**

Domácí drůbež

- Spodní část dolních končetin mezi patním kloubem a prsty se nazývají **běháky**.
- Kohouti mají na vnitřní straně každého běháku **ostruhu** - rohovitý neprokrvený výběžek, který kohouti používají v boji.
- Většina plemen slepic má **čtyři prsty**: tři směřují dopředu a jsou doširoka rozevřené, jeden směřuje šikmo dozadu- zajišťuje zvířeti jistotu během stání.

Domácí drůbež

- **Slepice je všežravec**
- Živí se zrním (směs pšenice, ovsa, kukuřice a ječmene, někdy semínky slunečnice), zeleným krmením (bobuloviny, např. ostružiny, maliny; zelenina, např. salát, brokolice, mrkev, nať cibule nebo česneku, jetel, vojtěška, mladé kopřivy, tráva, pampelišky nebo ovoce, např. jablka či hrušky).
- Přírodní barviva mají příznivý vliv na zbarvení a kvalitu žloutku.
- Slepice si ve volném výběhu hledají také žížaly, ponravy, červy a různý hmyz.

Domácí drůbež

- Pro dobrou snášku je důležité, aby krmení obsahovalo dostatek bílkovin, bez kterých slepice nemůže tvořit vejce.
- Mezi zdroje patří například sója, mleté kosti, sušená krev popř. odpad z mléčné výroby, jako například syrovátka.
- Je nutné zajistit, aby měly slepice přístup k **čerstvé studené vodě** (spotřebují dvakrát více vody než krmiva).
- **Pokud jsou slepice žíznivé, nesnáší vejce.**

Domácí drůbež

- Kohouti bývají plodní od zhruba 7 měsíců.
- Slepice může snášet vajíčka od 4–6 měsíců věku.
- **Páření** probíhá tzv. naskočením kohouta a **nazývá se pojímání**. Zatímco se kohout na slepici přidrží zobákem, dojde k spojení kloak obou zvířat a přenosu spermií, které si slepice uloží do semenných schránek a opakovaně je využívá. Proto může slepice ještě 14 dní po spáření snést oplodněná vejce.

Domácí drůbež

- **Kvočna** - slepice natolik duševně vyzrálá, aby vyseděla vejce a postarala se o kuřata - (kolem 12 měsíce stáří).
- **Kvokání** - při znatelném oteplení vlivem prvních jarních měsíců, slepice přestanou snášet, neústupně sedí na vejcích a nechce je opustit. Na břiše slepice vzniká **hnízdní nažina** - místo bez peří, díky kterému se zlepší přenos tepla ze slepice na vejce.
- **Kvokavost** - sezení na vejcích - trvá asi 21 dní

Domácí drůbež

- po vyklubání kuřat kvočna mladé po asi 6–7 týdnů vodí sem a tam (ukázka jejich životního prostoru)
- kuřata se učí nápodobou správnému chování
- při hrozícím nebezpečí, chladu či dešti je kvočna schovává pod sebe do teplého peří
- **počet vajec** (120-200 ks), které slepice za život snese, je **dán počtem jejích vaječných buněk**, který zůstává od narození slepice **fixní**.

Domácí drůbež

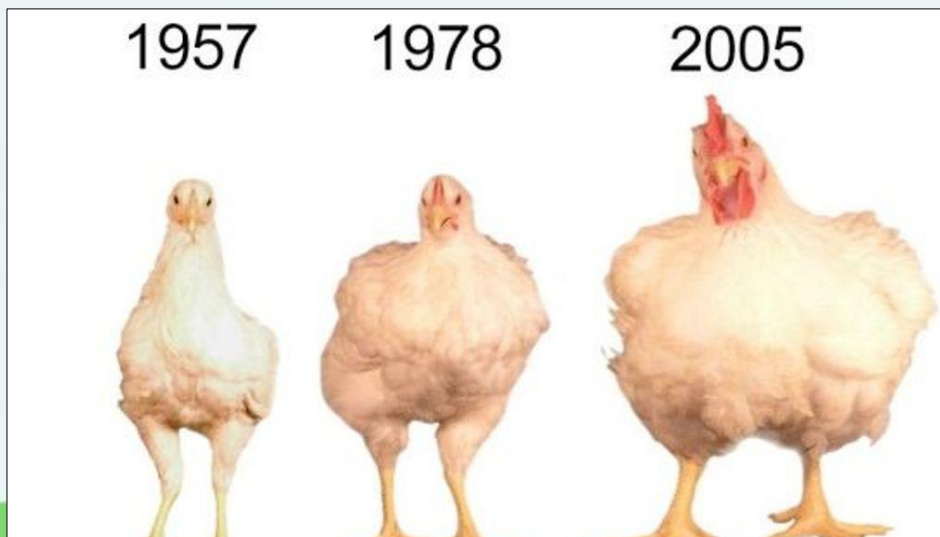
- Slepice snesou nejvíce vajec v **prvním snáškovém období (cyklu)**, které je **ukončeno pelicháním**.
- U slepice dochází k výměně peří a slepice nenese (trvá asi 1–2 měsíce).
- V **druhém snáškovém** cyklu snáší slepice méně vajec-větší než vejce z prvního cyklu.
- Výsledná hmotnost všech vajec z obou cyklů je prakticky stejná.
- Po 5–6 letech slepice téměř vejce nesnáší nebo málo a nepravidelně.
- Přestává být plodný i kohout.

Domácí drůbež

• Brojler

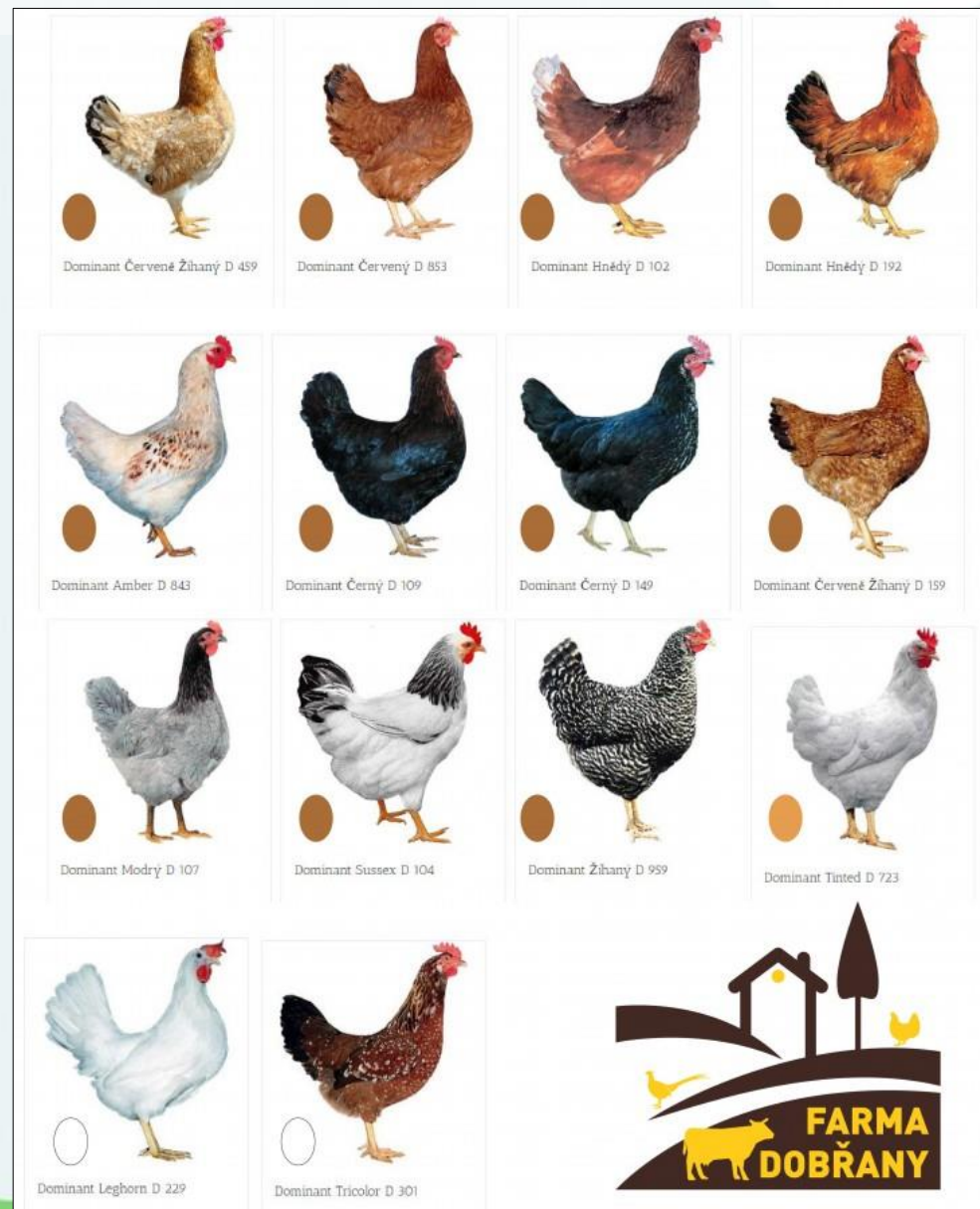
- slepice chované pro produkci masa, resp. kvůli nízkému věku při porážce (cca 30–50 dní) jako brojlerová kuřata
- byli vyšlechtěni k rychlému nabírání svalové hmoty při co nejmenší spotřebě krmiva
- dospělec **kura bankivského** váží obvykle pod 1 kg, což je váha, které dosáhnou brojleři během pár týdnů
- odhaduje se, že na světě je chováno 20 miliard brojlerů

Domácí drůbež

Nosnice

- slepice chované za účelem produkce vajec
- dokážou dobře zhodnocovat krmivo a snesou v prvním snáškovém cyklu téměř každý den jedno vejce
- ten začíná ve 20–30 týdnu věku
- nosnice tohoto stáří se označují jako **kuřice**

Kur domácí - plemena

- *Plemena slepic* - byla vyšlechtěna v průběhu času k různým účelům
- **Podle stupně prošlechtění:**
 - *Primitivní* (žijící polodivoce, jen málo šlechtěné)
 - *Přechodná* (zušlechtěná)
 - *Kulturní* (ušlechtilá) (po dlouhou dobu šlechtěná plemena)

Kur domácí - plemena

• Podle užitkovosti:

1. *Nosná plemena*
2. *Masná plemena (jateční)*
3. *Plemena s kombinovanou užitkovostí*
4. *Bojová plemena*
5. *Okrasná plemena*

Kur domácí - plemena

► *Plemena s kombinovanou užitkovostí*

- nebyla vyšlechtěna ke konkrétnímu účelu
- spojovala v sobě schopnosti dobrých nosnic i masných plemen
- v současné době se často angažují i na výstavách
- konstrukce a povaha se značně liší

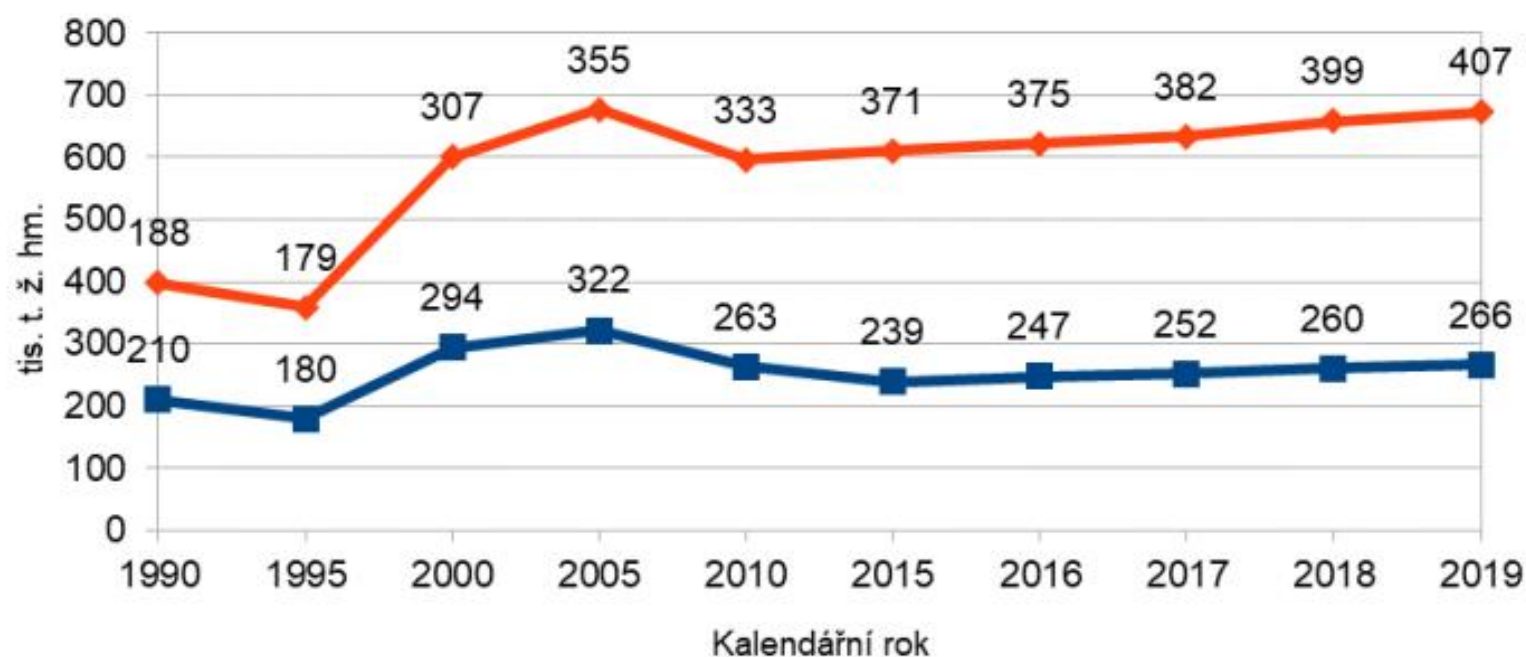

Situace drůbeže v ČR v číslech

celková výroba a spotřeba drůbežího masa

Výroba a celková spotřeba drůbežího masa v ČR

—■— Výroba drůbežího masa —◆— Spotřeba drůbežího masa

Pramen: Rezortní statistika MZe, ČSÚ

Situace drůbeže v ČR v číslech

spotřeba masa na obyvatele za rok

Spotřeba nejdůležitějších druhů masa na obyvatele a rok (kg)

		1975	1985	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Maso celkem		86,6	89,3	82,0	79,4	81,4	79,1	78,6	77,4	74,8	75,9	79,3	80,3	80,3	82,4
Z toho:	Hovězí	28,7	29,5	18,5	12,3	9,9	9,4	9,1	8,1	7,5	7,9	8,1	8,5	8,4	8,7
	Telecí	1,3	0,8	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
	Vepřové	42,3	43,9	46,2	40,9	41,5	41,6	42,1	41,3	40,3	40,7	42,9	42,8	42,3	43,2
	Skopové, kozí, koňské				0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
	Drůbež	9,6	10,6	13,0	22,3	26,1	24,5	24,5	25,2	24,3	24,9	26,0	26,8	27,3	28,4
	Zvěřina				0,4	0,6	0,9	0,7	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9	1,1	1,0
	Králíci				3,0	2,8	2,2	1,8	1,4	1,3	1,0	0,8	0,8	0,7	0,6
	Ryby	6,6	5,6	4,9	5,4	5,8	5,6	5,4	5,7	5,3	5,4	5,5	5,1	5,4	5,6

Pramen: ČSÚ Ročenky, Spotřeba potravin

Pozn: Ryby nejsou započteny v údaji maso celkem.

- spotřeba drůbežího masa v roce 2018 byla 28,4 kg/1 obyvatele (tj. 34,5 % z celkové spotřeby za 2018)
- předpokládá se zvyšující se trend

Situace drůbeže v ČR v číslech

cenový vývoj drůbežího masa

CZV (ceny zemědělských výrobců), CPV (ceny průmyslových výrobců), SC (spotřebitelské ceny)

Vývoj CZV, CPV a SC jatečných kuřat I. tř. j. (Kč/kg)

Období	CZV	CPV	SC
Průměr roku 2010	20,38	39,06	56,79
Průměr roku 2011	22,11	40,56	57,97
Průměr roku 2012	23,09	41,35	62,57
Průměr roku 2013	24,74	43,57	69,14
Průměr roku 2014	23,86	43,82	71,60
Průměr roku 2015	23,73	45,15	69,35
Průměr roku 2016	23,47	44,44	68,28
Průměr roku 2017	23,23	42,49	67,59
Průměr roku 2018	23,03	39,88	68,76
Průměr roku 2019	23,18	39,94	64,68

Pramen: ČSÚ

Situace drůbeže v ČR v číslech

zahraniční obchod s drůbežím masem

- Meziročně došlo k prudkému poklesu vývozu
- V roce 2019 vývoz oproti roku 2018 poklesl o 25,5 % (6 197 kg) a činil 18 104 t.

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Dovoz	77 952	90 120	111 745	104 556	110 805	134 809	136 738	123 417	127 827	125 117
Vývoz	25 982	25 423	32 114	32 615	33 156	35 655	39 821	27 186	24 301	18 104
Saldo	-51 970	-64 697	-79 631	-71 941	-77 649	-99 154	-96 917	-96 231	-103 526	-107 013

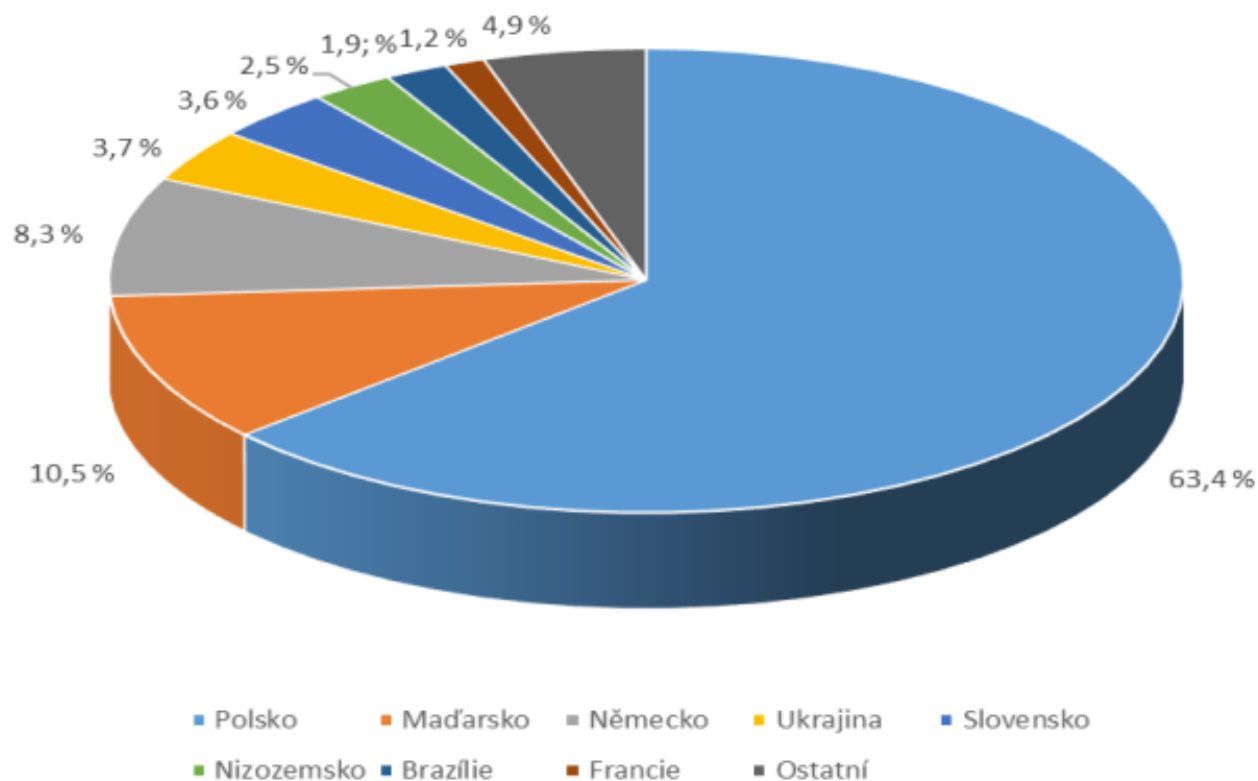
Pramen: Celní statistika

Situace drůbeže v ČR v číslech

dovoz drůbežího masa do ČR (2019)

Podíl jednotlivých zemí na dovozu drůbežího masa do ČR v roce 2019

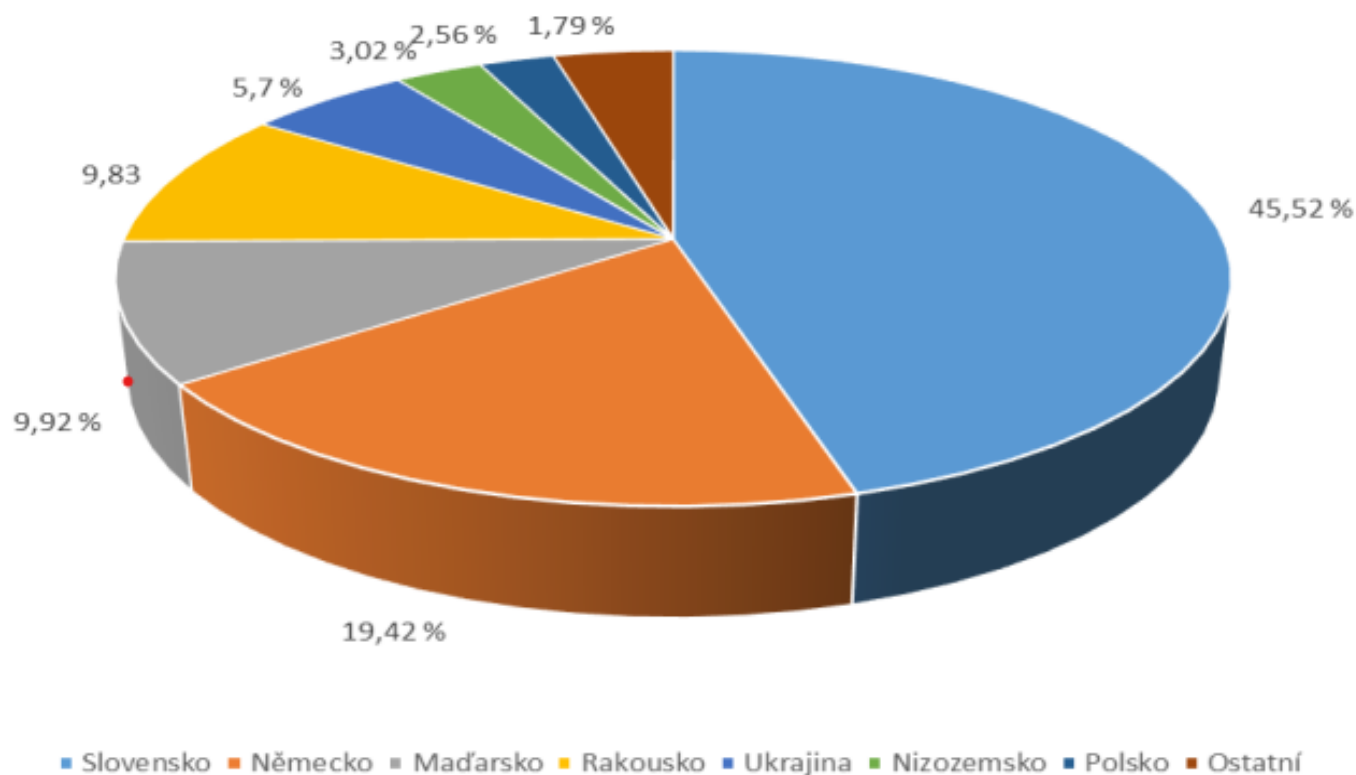

Pramen: ČSÚ, Celní statistika

Situace drůbeže v ČR v číslech

vývoz drůbežího masa do ČR (2019)

Podíl jednotlivých zemí na vývozu drůbežího masa z ČR v roce 2019

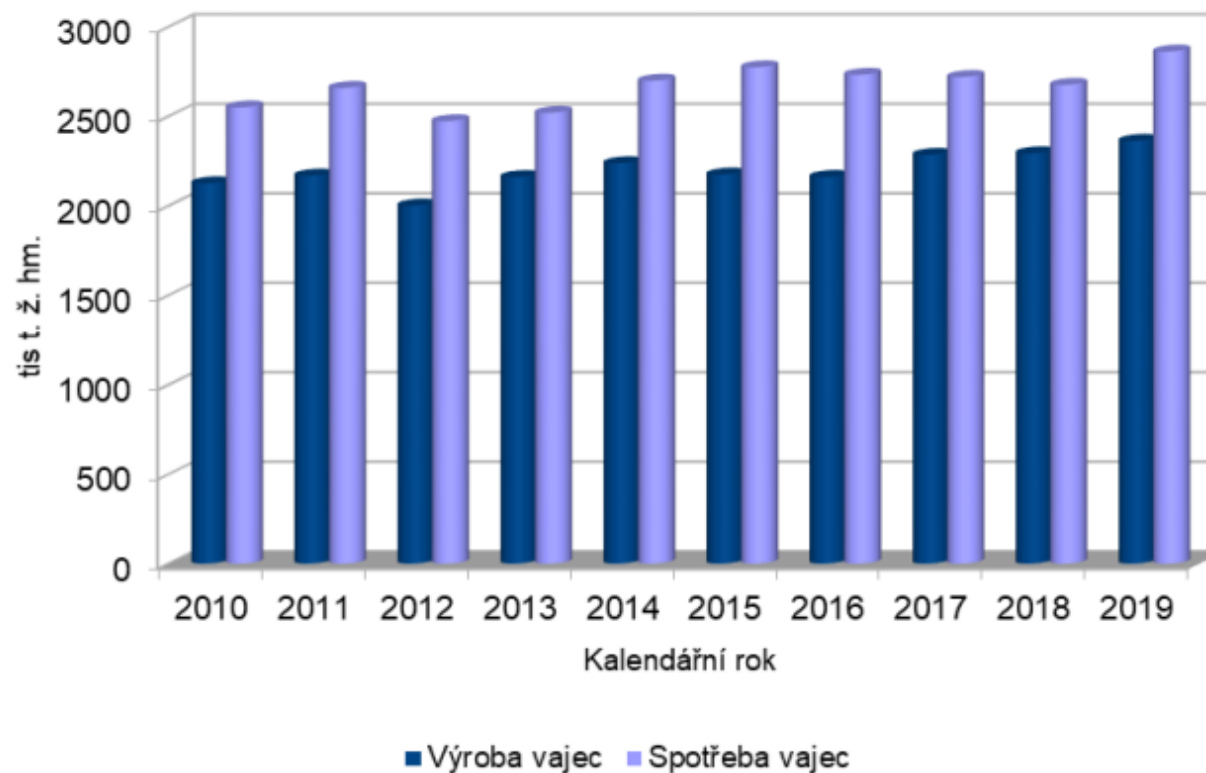

Pramen: ČSÚ, Celní statistika

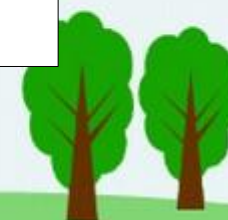
Situace drůbeže v ČR v číslech

výroba a celková spotřeba konzumních vajec

Výroba a celková spotřeba konzumních vajec v letech 2010–2019

Pramen: MZe, ČSÚ

Situace drůbeže v ČR v číslech

spotřeba konzumních vajec na obyvatele za rok

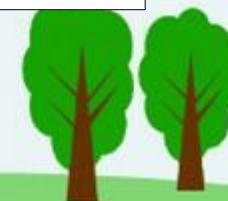
Spotřeba vajec na obyvatele a rok

Rok	Kusy
2010	242
2011	254
2012	245
2013	243
2014	255
2015	255
2016	249
2017	254
2018	263
2019*	260

Pramen: ČSÚ

Poznámka: přepočet MZe spotřeby vajec ČSÚ na ks koeficientem – 1 kg = 17,4 kusů

*odhad MZe

Situace drůbeže v ČR v číslech

spotřebitelská cena konzumních vajec

Spotřebitelské ceny tříděných vajec (Kč/ks)

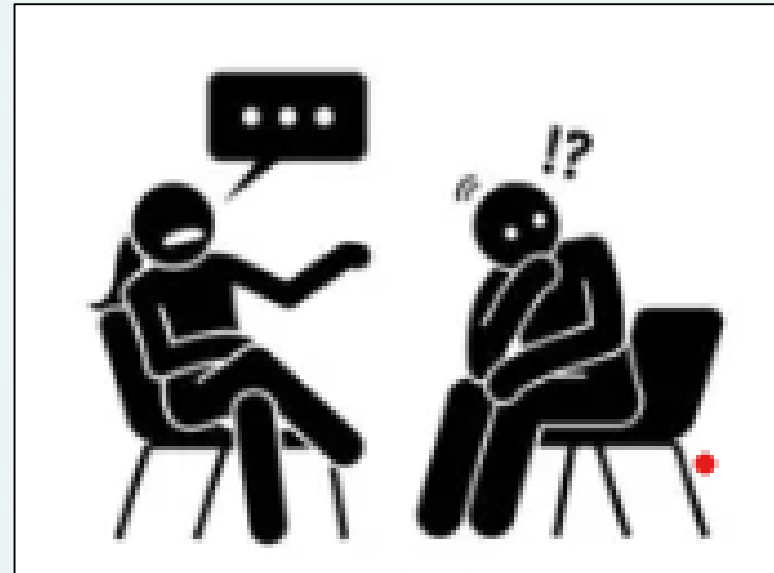
Rok	Měsíc												Průměr
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2010	2,76	2,81	2,79	2,74	2,74	2,54	2,32	2,24	2,18	2,19	2,22	2,14	2,47
2011	2,17	2,17	2,23	2,46	2,33	2,24	2,12	2,12	2,33	2,51	2,51	2,58	2,31
2012	2,74	3,06	5,09	4,09	3,70	3,61	3,52	3,43	3,39	3,53	3,50	3,33	3,58
2013	3,55	3,55	3,54	3,31	3,01	2,82	2,71	2,68	2,66	2,73	2,87	2,95	3,03
2014	3,02	2,99	3,06	2,93	3,02	3,03	2,98	3,07	3,01	3,20	3,34	3,30	3,08
2015	3,34	3,27	3,36	3,23	3,33	3,11	2,90	2,89	2,90	2,91	2,98	2,96	3,10
2016	2,98	2,95	2,86	2,89	2,86	2,67	2,75	2,49	2,58	2,69	3,16	3,29	2,85
2017	3,41	3,38	3,29	3,36	3,27	3,25	3,42	3,29	3,22	3,62	5,00	5,00	3,63
2018	4,65	4,19	3,78	3,80	3,70	3,88	3,70	3,63	3,80	3,60	3,72	3,61	3,84
2019	3,38	3,35	3,23	3,17	3,17	3,06	2,99	2,98	3,02	3,04	3,14	3,15	3,14

Pramen: Měsíční ceny ČSÚ

Prostor pro vyjádření pro Vás nejzajímavějších informací z přednášky

Můžete diskutovat mezi sebou.

Závěrečný bonus

- 1) Vypište nejčastější komodity u hospodářských zvířat.
- 2) Jaké rozlišujeme druhy domácí drůbeže? Vypište minimálně 2 zástupce v dané skupině.
- 3) Co ovlivňuje kvalitu a zabarvení žloutku?
- 4) Proč slepice kvoká?
- 5) Vypište plemena slepic (minimálně 1) chované pro maso.
- 6) Vypište plemena slepic (minimálně 1) chované pro vejce.

... využijete při přípravě na zápočtový test.

